

Schoolonder- steuningsprofiel 2019 – 2023

Inhoud

1	Waarom dit schoolondersteuningsprofiel?	5
2	SO Het Vada en Het Vada College (VSO) in het kort	7
3	Ondersteuningsbehoeften VSO leerlingen van Het Vada College	9
4	Ondersteuningsaanbod VSO 12/14 - 20 jarigen	11
5	Extra ondersteuningsmogelijkheden	15
5.1	Meer aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep	15
5.2	Meer aangepast onderwijsmateriaal	15
5.3	Een aangepaste ruimtelijke omgeving	15
5.4	Gespecialiseerde teamexpertise	16
5.5	Zorg en samenwerking met andere instanties	17
6	Ouders/verzorgers als partners	19
7	Specifieke ondersteuningsbehoefte en aanbod VSO	21
	Leerroute 2	21
	Leerroute 3	23
	Leerroute 4	24
	Leerroute 5	25

Op basis van
het profiel
bekijken we
welke expertise
we nog moeten
ontwikkelen.

1

Waarom dit schoolondersteuningsprofiel?

Met dit profiel laat onze school zien voor wie wij er zijn, welke deskundigheid wij hebben en welke extra ondersteuning we kunnen bieden met onze keten- en samenwerkingspartners. Daardoor weet u waar u aan toe bent, als het gaat om de mogelijkheden van onze school.

Op basis van het profiel bekijken we welke expertise we nog moeten ontwikkelen en wat dat betekent voor de scholing en toerusting van onze leerkrachten. Dit ondersteuningsprofiel vormt een geheel met het schoolondersteuningsprofiel SO Het Vada.

Het schoolondersteuningsprofiel is belangrijk voor:

- Ouders: Het biedt u informatie. (Wat kunt u verwachten van de school?)
- De school: We zetten de beleidslijn uit. (Wat is onze ambitie?)
- De inspectie: We leggen verantwoording af.
- Collega-scholen in ons werkgebied: We stemmen met elkaar af.
- Het samenwerkingsverband: Er ontstaat overzicht over het geheel. (Bieden de scholen samen een dekkend netwerk?)

2

SO Het Vada en Het Vada College (VSO) in het kort

Doelgroep

SO Het Vada en Het Vada College (VSO), hierna te noemen als Het Vada, is een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Wij bieden onderwijs aan leerlingen in de leeftijd van 4 tot 20 jaar met ernstige gedrags- en/of psychiatrische problematiek, gecombineerd met een licht verstandelijke beperking (LVB), waarbij de ondergrens IQ 50 is. Vaak is sprake van een disharmonisch ontwikkelingsprofiel en co-morbiditeit (het tegelijkertijd hebben van twee of meer aandoeningen of stoornissen).

De school kent twee groepen leerlingen

- 1 Interne leerlingen:** leerlingen die intramuraal zijn opgenomen of naschoolse dagbehandeling krijgen bij zorginstelling De La Salle (jeugdzorg) en via residentiële plaatsing zijn geplaatst. Onder deze groep vallen ook de leerlingen met crisisopname, welke woonachtig zijn en behandeld worden bij De La Salle. Enkel residentieel geplaatste leerlingen hebben een plaatsbekostiging en is er geen TLV nodig.
- 2 Externe leerlingen:** leerlingen die vanuit de thuissituatie of vanuit een andere zorgorganisatie naar school komen en geen zorg afnemen van De La Salle. Deze leerlingen zijn afkomstig uit de regio Noordoost- en Midden Brabant. Zij kunnen geplaatst worden als zij een toelaatbaarheidsverklaring hebben, welke is afgegeven door het samenwerkingsverband.

Samenwerking

Het Vada maakt deel uit van Stichting Saltho Onderwijs, de onderwijsgroep van Koraal in Noordoost-Brabant. Koraal biedt vanuit zes regio's en een landelijk Expertise Centrum, een integraal en compleet pakket en ondersteuning aan op het gebied van onderwijs, zorg en arbeid. Het Vada werkt dan ook nauw samen met de zorginstelling De La Salle, interne leerwerkbedrijven en de jobcoaches vanuit Koraal met als doel leerlingen voor te bereiden op hun toekomst. Met De La Salle heeft zij een samenwerkingsovereenkomst.

Het specifieke ondersteuningsaanbod wordt per leerling op maat geboden.

3

Ondersteuningsbehoeften VSO leerlingen van Het Vada College

Binnen de doelgroep van Het Vada is in toenemende mate sprake van comorbiditeit. Zo kan er naast een verstandelijke beperking en gedragsproblematiek sprake zijn van psychiatrische stoornissen zoals autisme, trauma- en/of hechtingsproblematiek. Daarnaast hebben leerlingen vaak een disharmonisch intelligentieprofiel (verbaal/performaal) en is er vaak sprake van een discrepantie tussen de intellectuele en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Voor kinderen met een disharmonisch profiel is er een risico voor over en onderschatting. Kinderen en jongeren die verbaal sterk zijn, worden overschat. Ze hebben vaak meer tijd nodig bij taken met ruimtelijk inzicht en organiseren. Kinderen en jongeren die non-verbaal sterk zijn, worden onderschat. Ze zijn juist sterk in visueel en praktisch handelen. Deze discrepantie kan zich uiten in allerlei gedragsvormen, zoals hyperactief gedrag, onzekerheid, emotionele kwetsbaarheid, angst, agressief gedrag, contactmoeilijkheden en grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast kan deze discrepantie versterkt worden in het netwerk wanneer er bijvoorbeeld niet gepraat wordt over heftige levenservaringen in combinatie met een verbale achterstand. Binnen onze doelgroep zijn er twee typen probleemgedrag te onderscheiden, te weten internaliserende problematiek/gedrag (naar binnen gericht, zoals angst, eetstoornissen en depressie) en externaliserende problematiek/gedrag (zoals ADHD, opstandig- en antisociaal gedrag).

Vaak is er sprake van een schoolloopbaan met veel wisselingen, hiaten en/of langdurig thuis zitten, veel overvraging en/of verkeerde afstemming. Dit zorgt ervoor dat veel leerlingen te kampen hebben met faalangst en onzekerheid over hun didactisch functioneren en prestaties in het algemeen. Ook is er regelmatig sprake van discontinuïteit in opvoeding (multi-probleemgezinnen, meerdere uithuisplaatsingen en/of hulpverleningstrajecten), wat maakt dat het grootste gedeelte van onze leerlingen (forse kenmerken van) een hechtingsstoornis en/of PTSS heeft ontwikkeld.

Veel van de leerlingen hebben te maken gehad met Adverse Childhood Experiences (ACE), beschadigende (traumatiserende) ervaringen in de kindertijd.

Bij de meeste leerlingen is er sprake van een ondersteuningsbehoefte op meerdere domeinen, maar in ieder geval is bij alle leerlingen sprake van een ondersteuningsbehoefte op sociaal- emotioneel gebied. De mate en zwaarte van de ondersteuningsbehoefte betreffende het gedrag is bepalend en leidend voor de zwaarte van de ondersteuningsbehoeften op de domeinen zoals leren en ontwikkelen, communicatie en praktische redzaamheid. De leerlingen hebben, gezien de mate en zwaarte van de ondersteuningsbehoefte, een lager uitstroomperspectief dan op basis van hun intelligentie verwacht zou worden.

Binnen het sociaal- emotioneel functioneren en gedrag varieert de ondersteuningsbehoefte van totale afhankelijkheid van anderen, waarbij overname van handelingen door anderen noodzakelijk is, tot aansturing in nabijheid van de leerling door personeel en/of controle op veiligheid van handelingen in nabijheid van de leerling.

In overleg met ouders/verzorgers, en indien betrokkenen van de zorg, stelt de Commissie van Begeleiding (CvB) een ontwikkelingsperspectief vast, dat de basis vormt voor het onderwijs-(zorg) aanbod aan de leerling.

Het specifieke ondersteuningsaanbod wordt per leerling op maat geboden. Het is afgestemd op de voor de leerling vastgestelde uitstroombestemming, de competenties en vaardigheden die daarbij horen.

De bovenstaande ondersteuningsbehoeften vertalen wij in de volgende hoofdstukken naar het ondersteuningsaanbod op schoolniveau per uitstroomprofiel en leerroute.

4

Ondersteuningsaanbod VSO 12/14 - 20 jarigen

Instroom

Leerlingen stromen in op ons voortgezet speciaal onderwijs vanuit ons speciaal onderwijs (Het Vada) het regulier basis- of voortgezet onderwijs, een andere vorm van (voortgezet) speciaal onderwijs of vanuit een crisisplaatsing binnen zorginstelling De La Salle. De instroomprocedure staat beschreven in onze schoolgids en in de notitie 'De ondersteuningsstructuur van SO Het Vada en Het Vada College (VSO).'

Aanbod

Het VSO biedt onderwijs aan leerlingen van 12-14 jaar tot maximaal 20 jaar, die functioneren op moeilijk tot zeer moeilijk lerend niveau. Het opgestelde ontwikkelingsperspectief (OPP) is leidend voor het onderwijsaanbod voor iedere leerling. Het onderwijsaanbod wordt per vakgebied gebaseerd op stroomplannen, individuele leerling plannen/OPP's en portfolio's. De leerling wordt dan ook geplaatst in de leerroute, die past bij het opgestelde ontwikkelingsperspectief. Hierin staan de ondersteuningsbehoeften, het verwachte eindniveau en de uitstroombestemming. Het ontwikkelingsperspectief wordt vastgesteld in nauwe samenwerking met ouders/verzorgers, reclassering, voogdij en de zorg (De La Salle). Met het ontwikkelingsperspectief (OPP) zorgen we gedurende de gehele schoolcarrière van een leerling voor een samenhangend plan per kind, waarin onderwijs en zorg zoveel mogelijk verweven zijn met elkaar. Hiervoor maken wij afspraken en zoeken wij afstemming met onze stakeholders en ketenpartners.

Binnen het VSO hebben wij vier leerroutes, passend bij de uitstroombestemmingen arbeidsmatige dagbesteding, beschutte arbeid, arbeid en arbeid met deelcertificaten en/of MBO Entree.

Binnen het doelgroepenmodel LECSO betekent dit een onderwijsaanbod passend bij profiel 2-3, 3, 4 en 5. Een leerroute bevat een opeenvolging van tussendoelen die toeleiden naar het eindniveau van de beoogde uitstroombestemming. Het is mogelijk dat een leerling een onderwijsaanbod krijgt vanuit verschillende leerroutes, als dat passend is bij het ontwikkelingsperspectief en tegemoetkomt aan de individuele verschillen (maatwerk).¹

Het aanbod in de VSO is ingericht in 4 fasen:

Fase	Omschrijving
1	65% theorie (zie urentabel) 35% praktijk (oriëntatie binnen logistiek, plant, dier en buiten, techniek, zorg & welzijn)
2	50% theorie 30% praktijk 20% stage (intern, leerwerkbedrijf: HST, groen, industrie) - Keuze voor 1 sector
3	25% theorie (gekoppeld aan de praktijk) 40% praktijk 35% stage (intern + extern)
4	10% theorie (alleen NL, EN, RW) gekoppeld aan praktijk/functionele doelen gericht op taal- en rekenvaardigheden gekozen sector 90% stage (intern en/of extern)

Deze percentages zijn indicaties. Daar waar nodig kan in het belang van de leerling afgeweken worden.

¹Zie bijlage: Eindniveaus profielen, stroomplannen en methode overzicht.

Fase 1 (indicatief 12 – 14 jaar)

- Het accent ligt op brede vorming en arbeids-oriëntatie:
- Aanbod op basis van de kerndoelen binnen alle transitiegebieden: werken, wonen, vrijetijd, burgerschap.
 - Brede en praktische oriëntatie op de 4 sectoren binnen het Vada College (VSO). (Plant, dier en buitenwerk Logistiek – Techniek – Zorg en Welzijn)

Fase 2 (indicatief 14-16 jaar)

- Het accent ligt op oriëntatie binnen 1 sector (werknemersvaardigheden) interne stage:
- Aanbod op basis van de kerndoelen binnen alle transitiegebieden: werken, wonen, vrijetijd, burgerschap.
 - Leeromgeving neemt kenmerken aan van een realistische arbeidsomgeving.
 - Beroepsoriëntatie door school-interne stages.
 - Inzicht krijgen in hoeverre de gekozen sector aansluit bij zijn wensen en mogelijkheden.

Streven is om eind fase twee eindniveaus van de kernvakken Nederlands, Engels, Rekenen – Wiskunde behaald te hebben. In fase 3 en 4 ligt de nadruk vervolgens op toepassing van reken- en taalvaardigheden en zal in de theorielessen een koppeling gemaakt worden naar de praktijk (m.b.v. de overzichten van taal- en rekendoelen per sector en deelgebied van Passende Perspectieven). Waar er bij leerlingen nog hiaten zijn in fase 3 en 4 op het gebied van taal en rekenen wordt hieraan nog gewerkt, vanuit een functionele en betekenisvolle context.

Fase 3 (indicatief 15-18 jaar)

- Het accent ligt op beroepsoriëntatie:
- Aanbod op basis van de kerndoelen binnen alle transitiegebieden: werken, wonen, vrijetijd, burgerschap.
 - Beroepsoriëntatie door korte externe stages.
 - Behalen van beroepsgerichte certificaten.

Fase 4 (indicatief 16-19 jaar)

- Het accent ligt op transitie naar extern stage/werk/vervolg.
- Langdurige stage.
 - Begeleiding van jobcoach/begeleider leerwerkbedrijf.
 - Waarbij de nadruk ligt op individuele doelen op het gebied van werknemersvaardigheden.

Overgang tussen de fasen

Leerlingen gaan over naar een volgende fase, wanneer de beoogde doelstellingen (minimaal voor 75%) in die fase bereikt zijn. Leergebied overstijgende doelen zijn hierin doorslaggevend. De overgang van fase 1 naar fase 2 kan ook halverwege het schooljaar (na toetsing en inschaling), evenals de overgang van fase 3 naar 4. In principe geldt één leerjaar per fase. Afwijkingen om leerlingen langer dan één leerjaar over een fase te laten doen, wordt onderbouwd en beschreven in het OPP.

Het aanbod binnen Het Vada College (VSO) is gericht op het bereiken van een maximale zelfstandigheid op het gebied van wonen, werken en vrijetijdsbesteding.

Jaarlijks worden de groepen opnieuw samengesteld. Vaak is er sprake van combinatiegroepen van leerlingen uit verschillende leerroutes. Binnen het lesaanbod wordt rekening gehouden met de verschillende niveaus. Ook is er aandacht voor de verschillen tussen de leerlingen met internaliserend en externaliserend gedrag. Dit is zichtbaar in het pedagogisch handelen, de inrichting van de ruimten, het aantal leerlingen in een groep en de personele inzet.

Wij bieden onderwijs aan zoals geformuleerd in de kerndoelen voortgezet speciaal onderwijs. Iedere leerroute heeft haar eigen pedagogische en didactische eigenheid, aangepast aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen in deze leerroute.

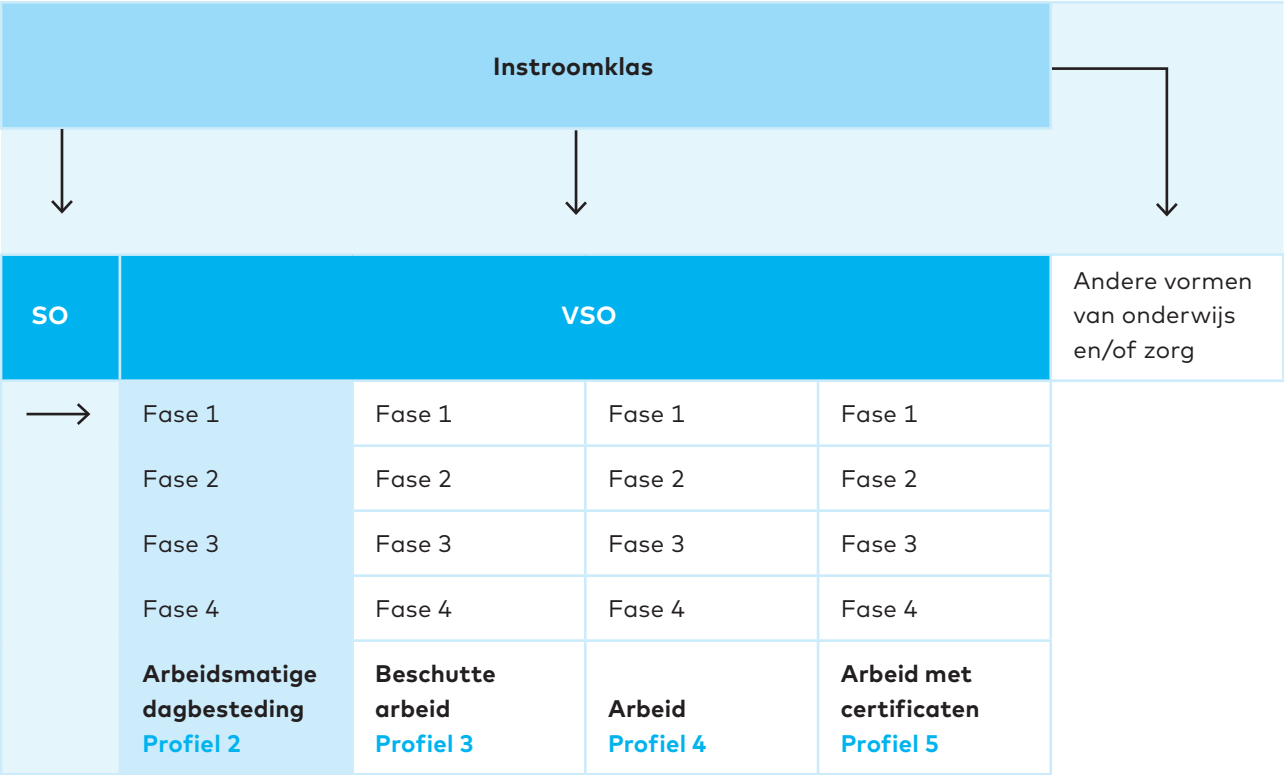
Voor alle leerlingen geldt dat wij streven naar het realiseren van onze kernwaarden: betrokkenheid, vertrouwen, veiligheid, respect en eigenheid.

Onze kernwaarden komen voort uit onze visie:

- Relatie: anderen waarderen mij en willen met mij omgaan. Ik wil gezien worden en erbij horen.
- Autonomie: ik kan het zelf, hoewel niet altijd alleen.
- Competentie: ik geloof in en heb vertrouwen in mijn eigen kunnen.

Uitstroom

Leerlingen stromen gemiddeld op 18-jarige leeftijd en uiterlijk op 20-jarige leeftijd uit naar dagbesteding, beschutte arbeid of arbeid, passend bij de eigen mogelijkheden en interesses en het aanbod van uitstroommogelijkheden in hun eigen woonregio.

→ Voor alle leerlingen geldt dat wij streven naar het realiseren van onze kernwaarden: betrokkenheid, vertrouwen, veiligheid, respect en eigenheid.

5

Extra ondersteuningsmogelijkheden

Afgezet tegen basisondersteuning (in het regulier onderwijs) bieden wij de volgende extra ondersteuningsmogelijkheden, gebaseerd op de vijf IVO-velden (Indiceren vanuit Onderwijsbehoefte):

- 1 Meer aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep.
- 2 Meer aangepast onderwijsmateriaal.
- 3 Een aangepaste ruimtelijke omgeving.
- 4 Gespecialiseerde teamexpertise.
- 5 Zorg en samenwerking met andere instanties.

5.1 Meer aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep

Per klas is een leerkracht verantwoordelijk voor het onderwijs. Deze verantwoordelijkheid wordt gedeeld met de pedagogisch medewerker, ieder levert vanuit zijn expertise en verantwoordelijkheid zijn bijdrage. Verder wordt de leerkracht ondersteund door een onderwijsassistent of een leraarondersteuner. De pedagogisch medewerker (PM) is in dienst van De La Salle en richt zich met name op de sociaal emotionele ontwikkeling en het gedrag van de leerlingen in zijn/haar groep. Daarnaast zijn er PM's die als mediator in de time-out voorziening leerlingen opvangen, wanneer het even in de klas niet meer gaat. Iedere leerling heeft daarnaast een eigen mentor. Dit kan zowel de leerkracht van de klas als een pedagogisch medewerker zijn.

Naast de leerkrachten zijn er tevens vakdocenten voor sport en beweging en de sectoren (VSO): Logistiek, Techniek, Zorg & Welzijn en Plant-Dier en Buitenwerk (PDB).

De grootte van de verschillende groepen en de personele bezetting is afhankelijk van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen in de groep en de financiële mogelijkheden/kaders.

Alle leerlingen worden 's morgens bij binnenkomst en bij aankomst met de taxi opgevangen en verwelkomd.

5.2 Meer aangepast onderwijsmateriaal

Zoals eerder beschreven, ligt een grote ondersteuningsbehoefte van onze leerlingen op het gebied van sociaal-emotioneel functioneren. Er is dan ook speciale aandacht voor sociale vaardigheden en omgangsvormen. Wij gebruiken de methoden 'Leefstijl' (VSO) en volgen de ontwikkeling met SCOL en ZO vragenlijsten. Twee keer per jaar wordt het niveau op leergebied overstijgende onderdelen (sociaal gedrag, leren-leren en werknemersvaardigheden) opnieuw vastgesteld op basis van de CED-leerlijnen.

5.3 Een aangepaste ruimtelijke omgeving

Het Vada staat op het terrein van Koraal Noordoost Brabant. Op dit terrein zijn tevens de woonunits en het behandelcentrum van De La Salle gevestigd, zodat een snelle en efficiënte afstemming en samenwerking mogelijk is. Maar ook is de positionering en ingang van de school op het terrein zo vormgegeven, dat er een natuurlijke scheiding ontstaat tussen wonen, behandelen en het volgen van onderwijs.

Daarnaast bevinden zich op dit terrein leerwerkbedrijven voor interne stage en jobcoaches van Koraal voor begeleiding van leerlingen in externe stages. Door de situering van alle drie de partijen op één terrein is er een nauwe samenwerking op het gebied van onderwijs - zorg en arbeid mogelijk.

Het schoolgebouw heeft een ruime opzet met les-, theorie-, en praktijklokalen. Ook heeft Het Vada een eigen sportzaal, die gedeeld wordt met De La Salle.

De inrichting is afgestemd op de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen. Zo is er sprake van een beperkt kleurgebruik, een prikkelarme omgeving, bewuste keuze van inrichting, licht, ruimte, kleine time-out en/of werkruimten en afgesloten ruimten. Daarnaast is er een Mediation ruimte, die zo is ingericht dat leerlingen gelegenheid biedt om tot rust te komen maar ook om even te ontladen.

De klasseninrichting kenmerkt zich door rust en netheid/ordelijkheid. In een aantal klassen wordt gebruik gemaakt van concentratie schermen, afhankelijk van de behoeften van de leerlingen.

5.4 Gespecialiseerde teamexpertise

Het Vada heeft de volgende deskundigheid en specialistische functies in haar team:

- **Mentoren/leraren- en praktijkdocenten** gespecialiseerd in het omgaan met leerlingen met trauma's, leer- en gedragsproblemen.
- **Leraarondersteuner/onderwijsassistent**, die onder verantwoordelijkheid werkt van de leraar.
- **Pedagogisch medewerker (PM)**, die in overleg met de leerkracht leerlingen ondersteunt op gedragsmatig en sociaal emotioneel vlak. Hij/zij tracht preventief in te spelen op de stress- en emotieregulatie van leerlingen en hen te begeleiden om zich zo veilig mogelijk te voelen en te kunnen komen tot leren.
- **Mediators**, die in de time-outvoorziening leerlingen opvangen als het even niet gaat in de klas. Ook zijn er pedagogische medewerkers, die in een klassensituatie werken met leerlingen aan de leervoorwaarden en sociale vaardigheden om beter te kunnen gaan functioneren in een klas.
- **Leerwerkbegeleider**, begeleidt leerlingen uit de VSO tijdens het uitvoeren van allerlei werkzaamheden binnen de interne leerwerkbedrijven. Er wordt door de leerwerkbegeleider samen met leerlingen gekeken welk werk bij hem/haar past.
- **Jobcoach**, ondersteunt leerlingen binnen het VSO bij het zoeken naar een passende externe stageplek of werkplek en begeleidt hen tijdens de (externe) stage. Ook kan de jobcoach gevraagd worden mee te denken bij trainingen op weg naar werk en het aanleren van beroepsgerichte praktische vaardigheden. De stagebegeleider/jobcoach brengt de werknemers-/arbeidsvaardigheden van leerlingen in kaart, heeft

contacten met het UWV en kan de werkgever, of stageaanbieder voorlichting geven over een passende aanpak voor leerlingen.

- **De schoolleider** als voorzitter van de Commissie van Begeleiding (CvB) en verantwoordelijk voor de uitvoering en monitoring van de leerlingenzorg.
- **Intern begeleider** (lid CvB) begeleidt de leraren in hun professionele ontwikkeling en coördineert activiteiten in het kader van onderwijs- vernieuwingen en kwaliteitszorg.
- **Orthopedagoog/psycholoog** (lid CvB) stelt een ontwikkelingsperspectief op voor alle leerlingen, begeleidt en adviseert mentoren en leerkrachten. Tevens is de orthopedagoog/psycholoog het eerste aanspreekpunt voor ouders over schoolse zaken, wanneer het de verantwoordelijkheid van de mentor overstijgt.
- **De jeugdarts** (lid CvB) onderzoekt leerlingen op eigen initiatief en op aanvraag van de CvB. Het kan ook zijn dat het verzoek vanuit leerlingen zelf komt. De schoolarts wordt o.a. ingeschakeld bij veelvuldig verzuim door ziekte. De schoolarts adviseert en geeft voorlichting over gezondheid en ontwikkeling van de leerlingen.
- **De leerplichtambtenaar**, die wekelijks op school spreekuur houdt.²

Attitude en teamaanpak

Alle teamleden handelen vanuit het gedachtengoed van Positive Behavior Support (PBS) en hebben hiervoor een opleiding gevolgd. Het hoofddoel van PBS is het bevorderen van sociaal gedrag en het verminderen van gedragsproblemen onder leerlingen, zodat alle leerlingen optimaal kunnen profiteren van het geboden onderwijs. Daarnaast werken alle teamleden vanuit een Traumasensitieve aanpak. Traumasensitief lesgeven (TSL) is een proces waarbij alle medewerkers van een school tegemoetkomen aan wat getraumatiseerde kinderen nodig hebben. Bewustwording en signalering zijn hierbij van belang. Hoe meer de leraar is afgestemd op wat de leerling kan hebben meegemaakt, hoe beter het leerklimaat wordt. De leerling voelt immers dat de leraar hem 'ziet'. Dat geeft meer ontspanning en veiligheid, waardoor het makkelijker wordt om te leren. Alle teamleden zijn hierin opgeleid.

De teamexpertise is verweven in teamaanpak en uit zich in het handelen van alle medewerkers. Belangrijke kenmerken van attitude en competenties van het team zijn:

- We gaan uit van het ontwikkelingsperspectief van iedere leerling en kijken naar de individuele mogelijkheden van de leerling. We stemmen het aanbod en activiteiten hierop af, wat zorgt voor individuele succeservaringen.
- We zijn goed in het observeren van leerlingen en hun gedrag en kunnen daar snel op anticiperen.
- We kunnen leerlingen goed 'lezen' en aanvoelen.
- We beschikken over specifieke vaardigheden om met moeilijk gedrag om te gaan.
- We zien gedrag van een leerling niet als losstaand gegeven, maar in samenhang met verschillende factoren.
- We zijn in ons handelen voorspelbaar.
- We doen wat we zeggen en zeggen wat we doen.
- We kijken naar de functie van het gedrag voor de leerlingen en waar het vandaan komt (wat zit er achter dit gedrag)
- We blijven altijd in gesprek met onze leerlingen en bejegenen met respect.
- We bekrachtigen op een positieve wijze op het juiste moment en met de juiste intensiteit.
- We zijn betrouwbaar en consequent.
- We zijn authentiek; open, eerlijk en oprecht.
- We geven voorbeeldgedrag.
- We spreken (gedrags-)verwachtingen uit en geven kaders/grenzen aan.
- We zijn ons bewust van de individuele behoefte met betrekking tot het nemen van afstand of mate van nabijheid.

→ Hoe meer de leraar is afgestemd op wat de leerling kan hebben meegemaakt, hoe beter het leerklimaat wordt.

5.5 Zorg en samenwerking met andere instanties

Het Vada werkt nauw samen met de zorginstelling De La Salle. Binnen de ondersteuningsstructuur van instroom tot door- en uitstroom worden de processen zoveel mogelijk gezamenlijk gevoerd en afgestemd. De samenwerking kan gaan over het opstellen van het OPP voor een leerling, afstemmen van onderwijs en behandeling of het delen van informatie over individuele leerlingen.

Maar de samenwerking gaat ook verder: Wanneer er sprake is van een tijdelijk intensief traject op individueel leerlingniveau, sluit de Zorg (regiebehandelaar en visor) in de CvB aan om in gezamenlijkheid een besluit te nemen over een tijdelijke OnderwijsZorgArrangement (OZA) dat ingezet kan worden. Onderwijs en behandeling trekken hierin intensief samen op, waarbij het uiteindelijk doel is, de leerling z.s.m. weer terug te leiden naar de 'normale' onderwijssetting. De CvB heeft tevens de taak om de doelstelling en het proces vooraf vast te leggen zodat dit gemonitord kan worden voor terugplaatsing binnen de eigen klassensetting.³

Daarnaast werken wij samen met andere organisaties leerling- en organisatiegericht, zoals:

- Gemeenten
- Scholen voor regulier onderwijs (Bao en VO)
- CED
- LEC SO
- UWV
- GGD
- Het Werkverband (arbeidstoeleiding)
- Samenwerkingsverband SWV de Meierij en overige SWV-en.
- Verschillende scholen voor speciaal onderwijs in regio Den Bosch zoals Zuiderbos basisonderwijs en Zuiderbos College, scholen vallend onder HUB Noord-Brabant, Antoon van Dijkschool (ZMLK) en scholen en zorg vallend onder Koraal.
- Verschillende scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs in regio Den Bosch zoals Baanderherencollege PRO/VMBO.

² Zie bijlage: Functieomschrijvingen en mentor taken.

³ Zie bijlage: Ondersteuningsstructuur SO Vada en Het Vada College(VSO) en bijlage OZA-arrangementen.

Wij kunnen en willen niet zonder de actieve betrokkenheid van ouders.

Ouders/verzorgers als partners

Goede communicatie tussen school en ouders/verzorgers en afstemming tussen de thuis-/leef- en schoolsituatie is erg belangrijk. Wij kunnen en willen niet zonder de actieve betrokkenheid van ouders. Ouders worden betrokken bij het opstellen van het ontwikkelingsperspectief. Jaarlijks zijn er contactmomenten om het functioneren van de leerling en de voortgang met elkaar te bespreken.

Daarnaast zijn er vanuit de mentor op regelmatige basis contactmomenten om het verloop van de voortgang te delen.

In het eerste kwartaal van het nieuwe schooljaar is er een algemene ouderavond, in samenwerking met de Zorg, De la Salle en Leerwerkbedrijven. Hierin kunnen de diensten vanuit Koraal verhelderd worden. Dit wordt georganiseerd door de school-leider i.s.m. de manager zorg. Daarnaast kan er in deze avond ook informatie gegeven worden vanuit bijvoorbeeld PrO/regulier VO/of anderszins. Gedurende het jaar is er de mogelijkheid tot een apart overleg met ouders/verzorgers. Daarnaast vinden er twee ouderbijeenkomsten plaats, waarin wij de ouders informeren over de leerontwikkelingen en vorderingen van hun zoon of dochter.

7

Specifieke ondersteunings- behoefte en aanbod VSO

Voor iedere leerroute wordt een indicatie van de ondersteuningsbehoefte beschreven op basis van de 5 IVO-velden.

De leerroutes zijn gekoppeld aan:

- Uitstroombestemming
- De specifieke ondersteuningsbehoefte
- Het aanbod op basis van de ontwikkelingsdomeinen (leren en ontwikkeling, sociaal-emotioneel functioneren en gedrag, communicatie en praktische redzaamheid)

De 5 IVO-velden zijn:

- 1 Aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep
- 2 Aangepast onderwijsmateriaal
- 3 Aangepaste fysieke ruimtelijke omgeving en leeromgeving
- 4 Expertise
- 5 Samenwerking met andere instanties

Deze velden komen puntsgewijs aan de orde in de schema's per leerroute die hierna staan.

Leerroute 2

Uitstroombestemming: Arbeidsmatige dagbesteding (LECSO profiel 2)

Leerlingen hebben naast een ondersteuningsbehoefte op sociaal emotioneel functioneren en gedrag een ernstig verstandelijke beperking (IQ 20-34) en veelal bijkomende stoornissen of problemen. Het onderwijsaanbod is ingericht conform de kerndoelen VSO (SLO) en wordt aangeboden op basis van de leerlijnen VSO van de CED-groep.

Uitstroomniveau/ontwikkelingsniveau: niveaubereik VSO 6. Het verwachte eindniveau van deze leerlingen ligt op het niveau van eind groep 3 van het regulier basisonderwijs.

De ondersteuningsbehoeften

1 Aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep

Deze leerlingen zijn aangewezen op frequente individuele begeleiding en hebben veel structuur en ondersteuning nodig en voortdurend nabij toezicht. Bij deze leerlingen is er sprake van overname van deelhandelingen door (onderwijs) personeel. Het richten en behouden van aandacht vraagt 1 op 1 begeleiding. Een vaste leerkracht en een vaste pedagogisch medewerker zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en de zorg. Daarnaast kan in het onderwijsaanbod ondersteuning geboden worden door een activiteitenbegeleider/ster, een onderwijsassistent, een leerkrachtondersteuner en gespecialiseerde vakleerkrachten.

2 Aangepast onderwijsmateriaal

Het onderwijsaanbod in deze leerroute is gericht op het functioneel leren. Leerlingen krijgen een onderwijsaanbod dat is ingericht op basis van de kerndoelen VSO Dagbesteding. We werken met aangepaste VSO methoden, welke ondersteunend zijn aan de praktijk. Het aanbod is gericht op het vergroten van de zelfstandigheid t.a.v. wonen, dagbesteding/arbeid en vrije tijd.

3 Aangepaste fysieke ruimtelijke omgeving en leeromgeving

Uitgangspunt is werken in eigen klaslokaal met de eigen groep/niveaugroepen. Het onderwijs is veelal individueel gericht. In het programma hanteren wij dezelfde patronen en rituelen. Visuele ondersteuning en herhaling is onderdeel van het didactisch handelen. Het dagprogramma is leidend met ruimte voor individuele aanpassingen. De nadruk op praktijkgerichte omgeving (mogelijkheden om te leren door ervaring. Het onderwijzend personeel is initiatiefnemer.

4 Expertise

Naast kennis met betrekking tot 'het omgaan met gedragsproblemen' wordt er in deze leerroute een groot beroep gedaan op het op een creatieve wijze omgaan met de methoden. Leerlingen leren vanuit het handelen, waarbij de theorie ondersteunend moet zijn.

5 Samenwerking met andere instanties

Er is een samenwerking met De la Salle en andere zorgorganisaties met betrekking tot dagbesteding.

Het ondersteuningsaanbod

- **Leren en ontwikkelen**

- De leerling heeft over het algemeen een pragmatische leerstijl; gericht op nut en gebruik. Concreet betekent dit praktijk gericht, handelend leren dat nut moet hebben in de ogen van de leerling en waarbij hij/zij zich prettig kan voelen. De leerling heeft behoefte aan concrete en betekenisvolle instructie en herhaling van lesstof in verschillende activiteiten, waardoor de transfer van het geleerde in verschillende situaties getraind wordt.
- In het onderwijsaanbod wordt aandacht besteed aan het ontwikkelen van functioneel en toegepast rekenen en lezen. Om leerlingen te motiveren en de relevantie van de diverse leerinhouden aan te tonen, sluit de leerkracht aan op de actualiteit en de belevingswereld van de leerling. Het lesprogramma kent veel actieve afwisselingen/bewegingsmomenten en kenmerkt zich door kortere instructiemomenten met veel herhaling (automatiseren en conditioneren). Er is veel aandacht voor het vergroten van de alledaagse zelfredzaamheid en het stimuleren van de taakwerkhouding. In deze leerroute worden activerende werkvormen toegepast. Deze leerlingen hebben behoefte om veel fysiek bezig te zijn. De sensomotoriek wordt als basis van de

pragmatische verwerking van het geleerde ingezet (bewegen, proeven, ruiken, aanraken, manipuleren, langdurig fysiek verkennen etc.)

- Er is een voor gestructureerd en voorspelbaar dagprogramma, waarbij visuele ondersteuning noodzakelijk is. In de lessen wordt het expliciete directe instructiemodel toegepast. In deze leerroute wordt dit visueel ondersteund. Vaak is er nog naast de klassikale instructie individuele instructie of pre-teaching nodig.
- Directe ondersteuning bij het plannen, organiseren en uitvoeren van de verwerkingsopdrachten is noodzakelijk.
- We bieden onderwijs binnen de basisgroep/klas met een groepsgrootte van 4-6 leerlingen.
- **Sociaal emotioneel functioneren en gedrag**
- Het niveau van sociaal-emotioneel functioneren varieert van 2-5 jaar. Dit betekent concreet dat deze leerling veel op basis van emotie handelt. Het 'ik' staat centraal en wordt ontdekt. Er is geen sprake van zelfreflectie, zeer beperkt inlevingsvermogen in de ander en geen impulscontrole. Grenzen worden opgezocht. Naast elkaar werken en spelen is mogelijk. Behoefte aan duidelijkheid en voorspelbaarheid. Er is voortdurend toezicht en nabijheid nodig.
- **Communicatie**
- Leerlingen kunnen zich over het algemeen goed uiten door gesproken en geschreven taal en kunnen de ander zo ook begrijpen. Er wordt gebruik gemaakt van ondersteunende communicatiemiddelen zowel drie-dimensionaal (concreet) als picto's en overige verwijzers (planborden etc.) Extra aandacht wordt besteed aan de communicatieve voorwaarden (aannemen van een luisterhouding en het behouden van de aandacht) en de interactie en toepassen van sociale omgangsvormen.
- **Praktische redzaamheid**
- De redzaamheid wordt zoveel mogelijk bevorderd in ontwikkeling naar een zo groot mogelijke autonomie van de leerling.

Mate van ondersteuning: intensief

Beschutte omgeving: half beschermt.

Een omgeving waar je anderen tegenkomt (waarop geen invloed is uit te oefenen).

Aanpassing van de omgeving is mogelijk

Leerroute 3

Uitstroombestemming: Beschutte arbeid (LECSO profiel 3)

Leerlingen hebben naast een ondersteuningsbehoefte op sociaal emotioneel functioneren en gedrag een matig verstandelijke beperking (IQ 35-49) en veelal bijkomende stoornissen of problemen. Het onderwijsaanbod is ingericht conform de kerndoelen VSO (SLO) en wordt aangeboden op basis van de leerlijnen VSO van de CED-groep.

Uitstroorniveau/ontwikkelingsniveau: niveaubereik VSO 9. Het verwachte eindniveau van deze leerlingen ligt op het niveau van eind groep 4 van het regulier basisonderwijs.

De ondersteuningsbehoeften

1 Aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep

Deze leerlingen zijn aangewezen op regelmatige begeleiding en hebben regelmatig nabij toezicht en ondersteuning nodig. Aansturing in nabijheid van de leerling door (onderwijs) personeel en/of controle op de veiligheid van handeling in nabijheid van de leerling. Bij nieuwe situaties en/of vrije situaties is 1 op 1 begeleiding nodig. Een vaste leerkracht en een vaste pedagogisch medewerker zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en de zorg. Daarnaast kan in het onderwijsaanbod ondersteuning geboden worden door een onderwijsassistent, een leerkrachtondersteuner en gespecialiseerde vakleerkrachten.

2 Aangepast onderwijsmateriaal

Het onderwijsaanbod bestaat uit praktische en theoretisch gerichte vakken, met als uitgangspunt de kerndoelen Arbeid. Er wordt gewerkt met VSO methoden.

3 Aangepaste fysieke ruimtelijke omgeving en leeromgeving

Deze leerlingen werken in een bekende en veilige (niveau)groep. Het onderwijzend personeel is initiatiefnemer. Het is mogelijk de leeromgeving aan te passen, zoals gebruik maken van aparte ruimte, rustige plek in de klas, prikkelreductie en ordening van materialen. Er wordt gebruik gemaakt van leerwerkplekken binnen en buiten het gebouw.

4 Expertise

Naast kennis met betrekking tot 'het omgaan met gedragsproblemen' is expertise t.a.v. werknemersvaardigheden noodzakelijk.

5 Samenwerking met andere instanties:

leerwerkbedrijven, jobcoach, WSD en Boris (praktijkverklaring). Er is een samenwerking met De La Salle.

Het ondersteuningsaanbod

- **Leren en ontwikkelen**

- De leerling heeft over het algemeen een ego-centrische leerkenmerk. De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leren te hanteren, concreet, dichtbij in tijd en ruimte en gericht op de eigen emotionele beleving en gericht op nut en gebruik. Om leerlingen te motiveren en de relevantie van de diverse aan te tonen, sluit de leerkracht aan op de actualiteit en de belevingswereld van de leerling. In deze leerroute worden activerende en coöperatieve werkvormen toegepast.
- De leerling heeft een voor gestructureerd, visueel en voorspelbaar dagprogramma.
- In de lessen wordt het expliciete directe instructiemodel toegepast. In deze leerroute wordt de verbale instructie ook visueel ondersteund. Vaak is er nog naast de klassikale instructie individuele instructie of pre-teaching nodig.
- Directe ondersteuning bij het plannen (visueel maken in tijd en hoeveelheid), organiseren en uitvoeren van de verwerkingsopdrachten is noodzakelijk. Complexe opdrachten worden naar eenvoudige (deel-) opdrachten vertaald. Ten behoeve van de taakuitvoer hanteren alle leerlingen een stappenplan. De leerlingen zijn gevoelig voor schema's.
- We bieden onderwijs binnen de basisgroep/klas met een groepsgrootte van 6-10 leerlingen.
- **Sociaal emotioneel functioneren en gedrag**
- Het niveau van sociaal- emotioneel functioneren varieert van 5 tot 8 jaar. Er is sprake van tijdsbesef en besef van waarden en normen. Het zelfbewustzijn komt tot ontwikkeling en het geweten ontwikkelt zich. Sociaal gedrag kan aangeleerd worden. Zelfstandig maar ook samenwerken en samen spelen is mogelijk. Het stimuleren van de competenties en het vergroten van de autonomie met de daaraan gekoppelde verantwoordelijkheid staat binnen deze leerroute centraal. Er is voortdurend toezicht en nabijheid.

- **Communicatie**

- Leerlingen kunnen zich over het algemeen goed uiten door gesproken en geschreven taal en kunnen de ander zo ook begrijpen. Extra aandacht wordt besteed aan de communicatieve voorwaarden (aannemen van een luisterhouding en het behouden van de aandacht) en de interactie en toepassen van sociale omgangsvormen. Er wordt gebruik gemaakt van ondersteunende communicatie zoals verwijzers (visueel of fysiek in signaalafspraken).

- **Praktische redzaamheid**

- De redzaamheid wordt zoveel mogelijk bevorderd in ontwikkeling naar een zo groot mogelijke autonomie van de leerling.

Mate van ondersteuning: voortdurend

Beschutte omgeving: half beschut.
Een omgeving waar je anderen tegenkomt (waarop geen invloed is uit te oefenen).
Aanpassing van de omgeving is mogelijk.

Leerroute 4

Uitstroombestemming: Arbeid (LECSO profiel 4)

Leerlingen hebben naast een ondersteuningsbehoefte op sociaal emotioneel functioneren en gedrag, een licht verstandelijke beperking (IQ 50-80) en veelal bijkomende stoornissen of problemen. Het onderwijsaanbod is ingericht conform de kerndoelen VSO (SLO) en wordt aangeboden op basis van de leerlijnen VSO van de CED-groep.

Uitstroomniveau/ontwikkelingsniveau: niveaubereik VSO tussen 12 en 14. Het verwachte eindniveau van deze leerlingen ligt op het niveau van midden groep 5 tot eind groep 6 van het regulier basisonderwijs. Er wordt voor de leerroutes taal en rekenen toegevoerd naar referentieniveau 1F (op onderdelen) en zo mogelijk enkele onderdelen uit 2F (die relevant zijn voor de door de leerling gekozen sector).

De ondersteuningsbehoeften

1 Aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep

Deze leerlingen hebben licht frequente individuele begeleiding en structuur nodig. Er is aanvankelijk nabije toezicht en ondersteuning nodig en uiteindelijk steeds meer begeleiding op afstand. Een vaste mentor en een vaste pedagogisch medewerker zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en de zorg.

2 Aangepast onderwijsmateriaal

Het onderwijsaanbod bestaat uit praktische en theoretisch gerichte vakken, met als uitgangspunt de kerndoelen Arbeid. Er wordt gewerkt met VSO methoden.

3 Aangepaste fysieke ruimtelijke omgeving en leeromgeving

Het is mogelijk de leeromgeving aan te passen, zoals gebruik maken van aparte ruimte, rustige plek in de klas, prikkelreductie en ordening van materialen. Er wordt gebruik gemaakt van leerwerkplekken binnen en buiten het gebouw.

4 Expertise

Naast kennis met betrekking tot 'het omgaan met gedragsproblemen' is er deskundigheid t.a.v. werknemersvaardigheden, cognitieve gedrags therapie, Rots en Water en sociale vaardigheids-trainingen.

5 Samenwerking met andere instanties

Er is een samenwerking met 't Werkverband, jobcoaches, Gemeenten, UWV en project Boris/ werkstap(praktijkverklaring).

Het ondersteuningsaanbod

- **Leren en ontwikkelen**

- De leerling heeft over het algemeen een egocentrisch en perfoormaal leerkenmerk. De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leven te hanteren. Om leerlingen te motiveren en de relevantie van de diverse aan te tonen, sluit de leerkracht aan op de actualiteit en de beleavingswereld van de leerling. De leerling kan in beperkte mate reflecteren. De relatie tussen inzet en leerresultaat wordt besproken, zodat de leerling inzicht krijgt in zijn/haar eigen leerproces. Ook kan de leerling modellen, schema's en diagrammen gebruiken om opgedane kennis te structureren. In deze leerroute worden activerende en coöperatieve werkvormen toegepast. Het gebruik van sociale media of andersoortige digitale media (internet of games) kan als leermiddel ingezet worden

- Er is sprake van een voorspelbaar dagprogramma. Deze leerlingen leren door langdurig doen.
- We bieden onderwijs binnen de basisgroep/klas met wisselingen vanuit het vakkenpakket. De groepsgrootte is 8 - 14 leerlingen.

- **Sociaal emotioneel functioneren en gedrag**

- Het niveau van sociaal- emotioneel functioneren varieert van 8 tot 12 jaar. Er is realiteitsbesef. Het zelfbeeld heeft zich ontwikkeld en er is aandacht voor de ander. Er is inzicht in oorzaak en gevolg. Het stimuleren van de competenties en het vergroten van de autonomie met de daaraan gekoppelde verantwoordelijkheid staat binnen deze leerroute centraal. Er kunnen afspraken gemaakt worden met elkaar. Zelfstandig alleen maar ook samenwerking wordt gestimuleerd.

- **Communicatie**

- Leerlingen kunnen zich over het algemeen goed uiten door gesproken en geschreven taal en kunnen de ander zo ook begrijpen. Er wordt veel aandacht besteed aan de interactie tussen leerlingen onderling. Extra aandacht wordt besteed aan de communicatieve voorwaarden (aannemen van een luisterhouding en het behouden van de aandacht) en de interactie en toepassen van sociale omgangsvormen.
- **Praktische redzaamheid**
- De redzaamheid wordt zoveel mogelijk bevorderd in ontwikkeling naar een zo groot mogelijke autonomie van de leerling.

Mate van ondersteuning: regelmatig

Beschutte omgeving: niet beschut.
Werken/activiteiten in een openbare omgeving.Regelmatig contacten met anderen.
Begeleiding zorgt voor afstemming (afspraken) met de organisatie.

Leerroute 5

Uitstroombestemming: Arbeid met certificaten MBO Entree (LECSO profiel 5)

Leerlingen hebben naast een ondersteuningsbehoefte op sociaal emotioneel functioneren en gedrag een beneden en gemiddeld verstandelijk niveau (IQ 70- 89) en veelal bijkomende stoornissen of problemen. Het onderwijsaanbod is ingericht conform de kerndoelen VSO (SLO) en wordt aangeboden op basis van de leerlijnen VSO van de CED-groep.

Uitstroomniveau/ontwikkelingsniveau: niveaubereik VSO 14 met het streven naar eindtermen VO. Deze leerlingen stromen voor taal en rekenen minimaal uit op referentieniveau 1F en een doorloop naar 2F (op onderdelen die voor de gekozen uitstroom- branche of opleiding extra relevant zijn en die noodzakelijk zijn voor instroom in het mbo.

De ondersteuningsbehoeften

1 Aandacht/handen per individuele leerling in en buiten de groep

Deze leerlingen hebben aanvankelijk licht-frequente individuele begeleiding en structuur nodig. Er is een ontwikkeling van nabije toezicht en ondersteuning tot uiteindelijk begeleiding op afstand. Groepsgewijze begeleiding bij nieuwe en/of vrije situaties is mogelijk. Controle van handelingen gebeurt achteraf. Een vaste mentor en een vaste pedagogisch medewerker zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en de zorg. Zij zijn beschikbaar bij controle en/of begeleiding op vraag van de leerling.

2 Aangepast onderwijsmateriaal

Binnen deze leerroute werken wij met reguliere methoden, waarbij toegewerkt wordt naar een diploma of certificaten.

3 Aangepaste fysieke ruimtelijke omgeving en leeromgeving

Het is mogelijk de leeromgeving aan te passen, zoals gebruik maken van aparte ruimte, rustige plek in de klas, prikkelreductie en ordening van materialen. Er wordt gebruik gemaakt van leerwerkplekken binnen en buiten het gebouw. De leerlingen worden aangesproken op eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid.

4 Expertise

Naast kennis met betrekking tot 'het omgaan met gedragsproblemen' is er deskundigheid t.a.v. werknemersvaardigheden, cognitieve gedrags-therapie, Rots en Water en sociale vaardigheids-trainingen. Ook wordt in deze leerroute gebruik gemaakt van de expertise van andere VO en VSO scholen.

5 Samenwerking met andere instanties

Er is een samenwerking met het Samenwerkings-verband VO, andere VO scholen, vrije bedrijven, Boris, jobcoachen, het Werkverband en UWV.

Het ondersteuningsaanbod

- **Leren en ontwikkelen**

- De leerling heeft over het algemeen een perfor-maal en ongericht leerkenmerk. De leerling werkt met en past algemene en vakspecifieke strate-gieën en metacognitie toe. In deze leerroute worden coöperatieve werkvormen toegepast. De relatie tussen inzet en leerresultaat wordt besproken, zodat de leerling inzicht krijgt in zijn/haar eigen leerproces. Er wordt feedback gegeven op de inzet en inspanning. Leerlingen hanteren een stappenplan ten behoeve van taakuitvoer.
- We bieden onderwijs binnen de basisgroep/klas met wisselingen vanuit het vakkenpakket. De groepsgrootte is 8- 14 leerlingen.

- **Sociaal emotioneel functioneren en gedrag**

- Het niveau van sociaal- emotioneel functioneren varieert van 12 tot 16 jaar. Dit betekent dat deze leerling een maximale autonomie zou willen. Er is sprake van intrinsieke motivatie, maar ook veel onzekerheid en twijfel aan eigen capaciteiten. Ze sturen zichzelf niet aan en laten zich ook niet makkelijk sturen. Het stimule-ren van de competenties en het vergroten van de autonomie met de daaraan gekoppelde verant-wordelijkheid staat binnen deze leerroute centraal. Samenwerking met leeftijdsgenoten werkt positief; ze leren van elkaar.

- **Communicatie**

- Leerlingen kunnen zich over het algemeen goed uiten door gesproken en geschreven taal en kunnen de ander zo ook begrijpen. Er wordt veel aandacht besteed aan de interactie tussen leerlingen onderling. Extra aandacht wordt besteed aan de communicatieve voorwaarden (aannemen van een luisterhouding en het behouden van de aandacht) en de interactie en toepassen van sociale omgangsvormen.

- **Praktische redzaamheid**

- De redzaamheid wordt zoveel mogelijk bevorderd in ontwikkeling naar een zo groot mogelijke autonomie van de leerling.

Mate van ondersteuning: incidenteel en op afroep.

Beschutte omgeving: niet beschut.

Samen op eigen kracht.

Koraal

SO Het Vada / Het Vada College (VSO)

Schijndelseweg 3

5283 AB Boxtel

0411 - 65 22 22

hetvadacollege@koraal.nl

koraal.nl

hetvadacollege.nl

